

Hoofdstuk 5 Kan de overheid dat regelen?

Intro

- 1 De stijging was ongeveer 150. Dit is ongeveer 20% (20% van 783 = ruim 150).
- 2 Het belang van jongeren zelf: beter voor hun gezondheid.
De gevolgen voor de mensen in hun omgeving: beperking van overlast.
De financiële gevolgen voor de samenleving: minder kosten van behandeling in het ziekenhuis.
- 3 Controle op de handhaving door de overheid.
- 4 Bijvoorbeeld: voorlichting op scholen, informatie over de gevolgen voor ouders, algeheel verbod op reclame voor alcohol, minder verkooppunten voor alcohol toestaan.

Weet je nog?

- 1 (a) het Rijk, (b) rijksoverheid,
(c) waterschappen, (d) provincies, (e) provincies.
- 2 De Rijksbegroting is een overzicht van de verwachte inkomsten en uitgaven van de overheid voor het komende jaar. De Miljoenennota is een toelichting hierop met uitleg over de keuzes die de regering heeft gemaakt.
- 3 Op de derde dinsdag van september presenteert de Minister van Financiën de rijksbegroting en de miljoenennota.
- 4 (a) belasting
(b) subsidie
- 5 *Bijvoorbeeld:* je bent werkloos, je bent arbeidsongeschikt.
- 6 (a) collectieve, (b) particuliere, (c) goederen, (d) diensten, (e) winst.
- 7 a De stijging is $20,1 - 17,4 = 2,7$ cent
 $2,7 \div 17,4 \times 100 = \mathbf{15,5\%}$ gestegen.
b De stijging is $20,1 - 9,2 = 10,9$ cent
 $10,9 \div 9,2 \times 100 = \mathbf{118,5\%}$ gestegen.
- 8 Door het parlement (dat moet de door de minister voorgestelde tarieven goedkeuren).
- 9 a Een overschot.
b $\text{€ } 266,8 \text{ miljard} - \text{€ } 259,0 \text{ miljard} = \mathbf{\text{€ } 7,8 \text{ miljard}}$.
- 10 Stijging inkomsten $\text{€ } 273,1 \text{ miljard} - \text{€ } 266,8 \text{ miljard} = \text{€ } 6,3 \text{ miljard}$
 $\text{€ } 6,3 \text{ miljard} \div 266,8 \text{ miljard} \times 100 = \mathbf{2,4\%}$ gestegen.
Stijging uitgaven $\text{€ } 278,4 \text{ miljard} - \text{€ } 259,0 \text{ miljard} = \text{€ } 19,4 \text{ miljard}$
 $\text{€ } 19,4 \text{ miljard} \div 259,0 \text{ miljard} \times 100 = \mathbf{7,5\%}$ gestegen

5.1 Stuurt de overheid de economie?

- 1
 - a De medische kosten worden vergoed door de zorgverzekering.
 - b Het aanbod van zorg komt van huisartsen, ziekenhuizen enz.
 - c De zorgverzekeraars en de zorgaanbieders, die daarover met elkaar onderhandelen.
 - d
 - De overheid stelt vast wat er in het basispakket van de zorgverzekering zit.
 - De overheid heeft vastgesteld dat de basisverzekering verplicht is voor iedere inwoner.
 - Aan de overheid betaalt iedereen volgens de Zorgverzekeringswet een percentage van zijn inkomen.
- 2
 - a Het doel van een ziekenhuis is medische zorg verlenen aan patiënten.
 - b Door betere kwaliteit te leveren (een hoger percentage geslaagde ingrepen), behandelingen te bieden die andere ziekenhuizen niet hebben, betere service.
 - c Particuliere ziekenhuizen willen winst behalen.
- 3
 - a Door marktwerking moeten bedrijven bezuinigen op hun kosten. Dit kan leiden tot een lagere kwaliteit.
 - b Door marktwerking moeten bedrijven met elkaar concurreren. Als de kwaliteit niet voldoet, zullen klanten hun product bij andere bedrijven kopen.
- 4 Bijvoorbeeld:
 - Er ontstaan overschotten of tekorten omdat de productie niet afgestemd wordt op een verandering in de vraag.
 - De producten die gemaakt worden, kunnen verouderd raken omdat ze niet tussentijds aangepast worden aan nieuwe technologische mogelijkheden of aan de wensen van de consument.
- 5
 - a Er is weinig vraag naar arbeid, terwijl het aanbod van arbeid groot is. Daardoor daalt de prijs van arbeid (= de lonen).
 - b In Nederland kennen we het minimumloon. En in cao's zijn per bedrijfstak afspraken gemaakt over de hoogte van de lonen.
- 6
 - a De overheid kan (voor sociale huurwoningen) een maximumhuur en een maximale huurstijging per jaar vaststellen.
Mensen met een lager inkomen kunnen in veel gevallen huurtoeslag krijgen.
 - b Bijvoorbeeld drugs, omdat deze een gevaar vormen voor de gezondheid.
 - c In principe draait productie en verkoop van alcohol en tabak \ op aanbod door bedrijven en vraag door consumenten. Maar de overheid heeft beperkingen opgelegd (accijns waardoor de consumentenprijs hoger wordt, leeftijdsbeperkingen, reclamebeperkingen).
- 7
 - a
 1. Ze worden door de overheid geleverd en betaald.
 2. Iedereen kan er gebruik van maken.
 - b
 - De overheid wil de kwaliteit in eigen hand houden
 - Ze zijn in het belang van iedereen.
 - Het is niet mogelijk om iedereen er apart voor te laten betalen.
- 8
 1. rechtspraak: algemeen belang, kwaliteit bewaken.
 2. onderwijs: algemeen belang, betaalbaar houden voor iedereen.
 3. verlichting: algemeen belang, kwaliteit bewaken, niet individueel te leveren.

- 9** a De ziekenhuizen worden voor een deel betaald door de overheid.
b Niet iedereen kan de nodige zorg meer betalen.
c Gewoonlijk zit je op een school die door de overheid bekostigd wordt. Je ouders betalen waarschijnlijk alleen bijzondere kosten en een vrijwillige bijdrage.
Als je op een particuliere school zit, betalen je ouders alle kosten, vaak enkele duizenden euro's per jaar.
- 10** 1 CPB
2 CBS
3 SER
- 11** a onjuist: er wordt gekeken naar toekomstige ontwikkelingen (door het CPB).
b onjuist: meer banen in de marktsector = particuliere sector.
c juist: want de werkloosheid daalt.

Samenvatting

In de **particuliere** sector is er **marktwerking**: bedrijven moeten met elkaar concurreren. Voorzieningen die de overheid levert noem je **collectieve** goederen. Door te **privatiseren** draagt de overheid taken over aan particuliere bedrijven.

In een **markteconomie** bepalen vraag en aanbod wat en **hoeveel** er geproduceerd wordt, door wie en tegen welke **prijs**. In een **planeconomie** bepaalt de overheid dat allemaal.

Nederland zit daar tussenin met een **sociale markteconomie**.

De overheid kan informatie en advies krijgen van het **CBS**, het **CPB** en de **SER**.